

ЗДОРОВ'Я ЯК АКТИВ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

В статті розглянуто здоров'я як актив людського капіталу, розкрито сутність здорового способу життя. Визначено основні цілі державної політики в галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: здоров'я як актив людського капіталу, здоровий спосіб життя, охорона здоров'я.

I. Вступ. У системі цінностей, які мають місце у будь-якому цивілізованому суспільстві, особливу позицію займає здоров'я. Як з точки зору формування окремої особистості, так і на рівні розвитку суспільства важко знайти більш важливе поняття, якому здоров'я поступалося б за своїм значенням і впливом на всі сторони життя людей. Цінність здоров'я полягає в тому, що без нього неможливі ні оптимальне виконання людиною своїх соціальних функцій, ні навіть життя людини як істоти, що має потреби, інтереси, прагнення.

Здоров'я людини – це багатомірний і водночас цілісний феномен гармонійної життєдіяльності людини. Воно знаходить свій вираз через взаємоузгоджені стани, явища і процеси формування, зміцнення, збереження, споживання, відновлення, передачі фізичних, психічних, соціальних і духовних складових життєдіяльності людини, груп людей, спільнот, суспільства в цілому [1].

Здоров'я є однією з складових людського капіталу, це безцінний, незамінний та універсальний засіб для існування, досягнення різноманітних життєвих цілей, це найважливіший елемент національного багатства, неоціненний скарб, необхідна умова розвитку продуктивних сил суспільства та розвитку нації.

Здоров'я за актуальністю і гостротою стоїть сьогодні на одному із перших місць у системі людських цінностей. Це не значить, що масштабність і комплексність здоров'я відсуває інші проблеми у нашому суспільстві. Категорія «здоров'я» є змістовною і об'ємною, відображає нерозривну єдність природного і соціального в людині, гармонію різноманітних факторів, що складають її тру-

довий потенціал. Адже, здоровою вважається людина, яка відзначається гармонійним фізичним і розумовим розвитком, і добре адаптована до оточуючого її фізичного та соціального середовища. Вона повністю реалізує свої фізичні та розумові здібності, може пристосуватися до змін оточуючого середовища, якщо вони не виходять за межі норми, і робить свій посильний внесок у благополуччя суспільства. Здоров'я тому не означає просто відсутність захворювань: це щось позитивне, це життєрадісне та охоче виконання обов'язків, що їх життя покладає на людину.

II. Постановка завдання. Метою даної статті є визначення здоров'я як активу людського капіталу, обґрунтування здорового способу життя, а також формування цілей державної політики в галузі охорони здоров'я.

III. Результати. Здоров'я є цінністю. Для багатьох людей їхнє здоров'я – найцінніший актив, який вони мають. Люди інвестують час та гроші у зміцнення здоров'я, адже здоров'я дає великі економічні переваги, адже краще здоров'я підвищує продуктивність праці та індивідуальні прибутки.

У результаті інвестицій у людський капітал утворюються його активи. Активами людського капіталу є здоров'я, освіта (загальна та спеціальна), володіння економічно-значимою інформацією, ділові і суспільні риси, мотивація тощо. Вони являють собою властиві людині ознаки, які вона використовує у своїй діяльності.

Активи людського капіталу забезпечують його функціонування, визначають його економічне становище в суспільстві. Вони є тими основними підйомами, які перетворюють людські ресурси в діючий людський капітал і забезпечують економічне зростання як на індивідуальному, так і на національному рівні [2].

У концепції людського капіталу головним об'єктом дослідження є освіта у всіх її різновидах. Проте більшу увагу слід приділяти і компоненту здоров'я, адже саме від нього значною мірою забезпечується і залежить можливість витратити тривалий період

людського життя на навчання та наукову діяльність. Тому вкладення у збереження здоров'я людини є найважливішими інвестиціями. Адже охорона здоров'я дійсно продовжує життя людини, а отже, і час функціонування людського капіталу.

Як свідчить статистика, загальний обсяг видатків з державного бюджету на охорону здоров'я у 2000 р. становив 4,3 млрд. грн., у 2001 – 5,4 млрд. грн., у 2002 – бюджету на 2006 рік, то обсяги видатків на охорону здоров'я були збільшені на 4,4 млрд. грн. (35%) проти передбачених у Законі України «Про державний бюджет України на 2005 рік», і на 7,4 млрд. грн. (72,3%) порівняно з 2004 роком [3].

На душу населення видатки у 2005 році зросли до 261 грн. (у 2000 р. було лише 87,7 грн.), при цьому задоволених якістю медичної допомоги стало значно менше. У 2000 р. частка незадоволених якістю медичних послуг становила 64 %, а у 2005 році ця цифра досягла вже 75 % [3].

Людина народжується з величезним запасом життєвих сил, міцності та здоров'я, розрахованих більше ніж на 100 років. Проте, рідко хто доживає до такого віку. Зараз в Україні смертність перевищує народжуваність у співвідношенні більш ніж 2 до 1. Якщо у 1995 році в Україні проживало 51,08 млн. чол., то на 1 січня 2005 року чисельність населення дорівнювала 47,1 млн. чол. [3]. Статистика свідчить, що впродовж останнього десятиліття середня очікувана тривалість життя в середньому по Україні складає біля 67 років.

Характерною рисою українського суспільства є низький рівень мотивації здорового способу життя та культури здоров'я у значної частини населення. Людина, особливо молода, не відчуває свого здоров'я, не знає величини його резервів, його якості і турботу про нього відкладає на майбутній час. А тому, важливою його умовою є створення механізмів економічної мотивації до здорового способу життя, зокрема до відмови від шкідливих звичок. Створення такої мотивації можливе як шляхом переконання, виховання, що потребує досить значного часу і витрат, так і за рахунок економічних стимулів.

Не обов'язково людина, котра хоче бути здоровою, мусить багато від чого відмови-

тись і страждати заради підтримання здоров'я. Варто тільки розумно використовувати резерви організму, тренувати та розвивати їх, тобто дотримуватись вимог здорового способу життя, аж тоді людина зможе досягти повного використання всіх потенційних можливостей, які закладені в ній природою.

Здоровим вважається такий спосіб життя, який виключає причини виникнення захворювань, сприяє підтриманню високої працездатності, забезпечує стаке фізичне і психічне здоров'я. Сутність здорового способу життя – в гармонійному поєднанні біологічних особливостей людини та соціальних умов її життя [4]. Здоровий спосіб життя дозволяє кожній людині зробити моральний вибір власної життєдіяльності з врахуванням таких елементів: віку, статі, професії, нервово-психічних та інших особливостей.

Поняття «здоров'я» та «здоровий спосіб життя» по своїй суті співпадають: здоровою може бути та людина, котра веде здоровий спосіб життя, таким чином накопичуючи свій власний людський капітал, а це в свою чергу заключається у:

- відмові від куріння;
- відмові від вживання алкоголю;
- відмові від наркотиків;
- регулярному раціональному харчуванню;
- оптимальному режимі праці та відпочинку (режимі трудової активності та режимі сну);
- дотриманні правил особистої гігієни;
- очищенні та загартуванні організму;
- проживанні в умовах чистого зовнішнього середовища;
- оптимізації міжособистісних стосунків (у колективі, у родині) тощо.

Адже поняття «здоровий спосіб життя» інтегрує взаємозв'язок способу життя та здоров'я людини, об'єднує всі умови, особистісні якості, процеси, тобто все, що допомагає нормальному функціонуванню людини в професійній, суспільній, побутовій сферах. Також виражає ставлення людини, її орієнтири щодо розвитку та поліпшення індивідуального та суспільного здоров'я. Здоров'я має бути найпершою потребою людини, але задоволення цієї потреби має складний, обумовлений характер і не завжди сприяє досягненню потрібного результату [5].

Особливе занепокоєння викликає загострення загальної ситуації в країні – збільшується кількість інфекційних захворювань, серцево-судинних і онкологічних хвороб, поширюється алкоголізм, наркоманія і токсикоманія, значно підвищилась смертність від зовнішніх причин (нещасні випадки, вбивства, самовбивства тощо), а також вкрай напруженою залишається проблема тютюнопаління.

Ось наприклад, у 2005 році перше місце займають хвороби системи кровообігу (62,5 %), друге – злоякісні новоутворення (11,7 %) і третє – травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (8,9 %) (табл. 1) [3].

Таблиця 1
Структура смертності населення України (%)

Причини смерті	2000	2004	2005
Всі причини включаючи :	100,0	100,0	100,0
- злоякісні новоутворення	12,9	12,0	11,7
- хвороби системи кровообігу	60,9	62,2	62,5
- хвороби органів дихання	5,0	3,7	3,6
- хвороби органів травлення	2,9	3,7	4,0
- нещасні випадки, отруєння, травми ін.	9,7	9,4	8,9

Погіршення стану здоров'я населення України та її регіонів зумовлене як комплексом медичних, так і, насамперед, соціальних, економічних та екологічних чинників, неправильним способом життя населення. Така ситуація зі станом здоров'я в Україні свідчить про необхідність формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, згідно з якою держава і суспільство визнавали б свою відповідальність за збереження генофонду нації, забезпечували у своїй діяльності пріоритет охорони здоров'я. Також йдеться, зокрема, про необхідність реформування системи охорони здоров'я з тим, щоб Україна отримала медицину, яка буде високотехнологічна і разом з тим – доступною для кожного громадянина.

Отже, стратегічними цілями державної політики України в галузі охорони здоров'я можна визначити наступні:

1) збереження та зміцнення здоров'я населення;

2) поліпшення медико-демографічної ситуації: збільшення народжуваності; зменшення рівня смертності;

3) подовження активного довголіття та тривалості життя;

4) підвищення рівня санітарної культури населення, формування передусім здорового способу життя;

5) ефективна охорона навколишнього природного середовища;

6) запровадження медичного страхування як нової форми медико-соціальних та економічних відносин у галузі охорони здоров'я;

7) поліпшення профілактичної роботи всіх ланок охорони здоров'я;

8) удосконалення організації медичної допомоги;

9) упорядкування мережі та структури закладів охорони здоров'я;

10) удосконалення механізмів фінансування закладів охорони здоров'я та оплати праці медичних працівників;

11) введення гарантованого державою рівня безоплатної медичної допомоги та її державного стандарту; опрацювання механізму фінансового вирівнювання умов надання безоплатної медичної допомоги залежно від стану здоров'я населення, рівня соціально-економічного розвитку регіонів, ресурсної забезпеченості системи охорони здоров'я;

12) правове забезпечення реформування та діяльності системи охорони здоров'я тощо.

IV. Висновки. Система охорони здоров'я – це певна сукупність заходів соціального, економічного, політичного, правового, культурного, наукового-дослідницького, санітарно-гігієнічного характеру, направлених на збереження і покращення здоров'я кожної людини (як фізичного, так і психічного), підтримки її довголіття, надання необхідної допомоги у випадку втрати здоров'я.

Якісно зміцнивши ці напрями, можна досягти швидкого формування і ефективного використання людського капіталу.

Зміцнення здоров'я нації як передумова зростання і розвитку людського капіталу та покращення життєвого рівня населення має стати центром уваги як державних структур, так і кожної людини зокрема. Злам негативних тенденцій у стані здоров'я може здійснити великий поштовх всьому подальшому соціально-економічному розвитку України, основою якого здатний стати лише людський фактор. З огляду на це, все більшого значення набуває формування більш цілісного уявлення про здоров'я та відповідна оцінка стану і перспектив здоров'я населення України.

1. Русін. В.І., Дикань С.А. Здоров'я українців: погляд з точки зору надійності. // Безпека життєдіяльності. 2005. №8. – с.60-63.

2. Бородіна О. Людський капітал як основне джерело економічного зростання. // Економіка України. – 2003. №7. – с. 48-53.

3. Коваленко М.В. Динаміка показників стану здоров'я населення України за 1995-2005 роки. Аналітично-статистичний посібник. – К., 2006 рік.

4. Рябуха О. І. Вчення про здоров'я. – Львів: Ліга-Прес, 2001. – 112с.

5. Омельченко С. Здоров'я та здоровий спосіб життя людини: погляди, думки, висновки. // Рідна школа. – 2005 рік. – №7. – с. 6-10.

A health as asset of human capital is considered in the article, essence of healthy way of life is exposed. Define primary purposes of public policy in industry of health protection.

Ціжма О.А.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВЩИНИ)

У статті розкрито роль трудового потенціалу на ринку праці регіону. Показано шляхи вдосконалення соціально-економічних механізмів управління трудовим потенціалом регіону.

Ключові слова: *трудоий потенціал, соціально-економічний механізм, регіональна економіка, ринок праці, зайнятість, демографічна політика, економічна криз, трудові ресурси.*

I. Вступ. На сучасному етапі ринкових перетворень в Україні здійснена лібералізація економіки та зовнішньоекономічної діяльності, повним ходом іде процес приватизації, запроваджена широка демократизація трудових відносин. Наслідки економічної кризи впливають безпосередньо на всі процеси, які відбуваються як в суспільному житті країни, так і кожного регіону зокрема, і стосуються ринку праці, а беззаперечною складовою ринку праці є трудовий потенціал. Рівень ефективності використання трудового потенціалу безпосередньо залежить від раціонального в конкретних умовах рівня зайнятості працездатного населення, вдосконалення всієї системи управління трудовими ресурсами, зростання значення соціальних факторів, позитивних змін у демографічній ситуації регіону.

В Україні економічні проблеми відтворення та використання трудового потенціалу досліджувала група науковців, до якої входять такі відомі вчені, як Бандур С.І., Богиня Д.П., Герасимчук В.І., Грішнова О.А., Долішній М.І., Заяць Т.А., Злупко С.М., Колот А.М., Онікієнко В.В., Романюк М.Д. та ін. Однак проблема удосконалення соціально-економічних механізмів управління ресурсами трудового потенціалу регіону та ефективне його використання не втрачає своєї актуальності сьогодні і потребує уваги дослідників через складну ситуацію, що склалася на регіональних ринках праці.

II. Постановка завдання. Виявити недоліки соціально-трудоих відносин та визначити способи їхнього усунення. Дослідити взаємозв'язок проблем ефективного використання трудового потенціалу на регіональному ринку праці та вказати на основні шляхи їх вирішення.

III. Результати. Криза зайнятості населення призвела до негативних змін в структурі професійно-кваліфікаційного потенціалу регіону, значного постаріння працюючих з тенденцією до зменшення в їх структурі вікової групи, що має найвищу продуктивність. Крім того, значна частина населення повністю втратила мотиваційні стимули до